

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

**Vidékfejlesztési együttműködések
a Kárpát-medencei határon túli
magyarsággal**

nemzeti stratégiai program

2012

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezetés - a program indokoltsága	2
2.	Együttműködési célkitűzések	3
3.	A határon túli stratégiai együttműködés fő területei	5
3.1.	Gazdaságfejlesztési együttműködés	6
3.2.	Környezetügyi együttműködés	7
3.3.	Szakmai együttműködés a külföldi magyar gazdákkal	8
4.	A megvalósításhoz szükséges intézkedések	9
4.1.	Nemzetközi tárgyalások és hazai törvényalkotás	9
4.2.	Finanszírozás, forrásteremtés	9
4.3.	Intézményi keretek	9
4.4.	A folyamatok nyomán követése	10
5.	A megvalósítás felelősségi rendszere	10

1. Bevezetés - a program indokoltsága

A Kárpát-medence országainak a természeti, földrajzi adottságokat kihasználó többretű kapcsolatrendszer érvényesítése gazdasági, környezetvédelmi, nemzetpolitikai és térségi érdeke. Ma még

- a Kárpát-medence, mint természeti-vízrajzi régió adottságai,
 - a térség országainak együttműködésében rejlő kölcsönös előnyök,
 - valamint a külföldi magyar közösségek sokirányú kapcsolataiban rejlő lehetőségek
- vidékfejlesztési, környezetvédelmi, mezőgazdasági és munkahelyteremtési szempontból jelenleg egyaránt jórészt kihasználatlanok.

Trianon után a térség mesterséges szétdarabolása, majd a szovjet blokkhoz csatolás, ezt követően jobbra az uniós csatlakozás is az adottságokat, a saját hagyományokat figyelmen kívül hagyva, egymástól is idegen szabályokat kényszerítettek a térségre. Hogy ismét adottságaink, hagyományaink alapozzák meg együttműködésünket, célkitűzéseinket, szabályainkat harmonizálnunk kell. Nemzeti Vidékstratégiánkat („NVS 2020”) e törekvés első lépéseként javasoljuk, ennek keretében elindítva a magyar gazdák határon túli együttműködését. Erre is alapozva kívánjuk kimunkálni a térség országaival együtt a *Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát-medencei határon túli magyarsággal programot* is, melynek elemeit már az *Európai Unió – 2020* vidékfejlesztési stratégiájában is érvényre kívánunk juttatni.

Nemzetpolitikai szempontból figyelembe kell venni, hogy a határon túli magyarság jelentős része vidéki térségben él. Regionális szempontból szintén fontos, hogy a Kárpát-medence egészében meghatározóak a vidéki térségek. A legtöbb szomszédos országnak a Kárpát-medencén kívüli területeire is jellemző a vidék túlsúlya, következésképpen a vidék felemelkedése összenemzeti kérdés lehet számukra is. A vidékfejlesztési együttműködések bővítése ezért is stratégiánk alapvető eleme, ellenszere a vidék elnéptelenedésének határon innen és túl. Ma, a világcégek árversenyés diktátumának időszakában megoldásként kínálkozik a helyi termelés-értékesítés előtérbe helyezése, a helyi piacok újraélesztése, a többlábbon álló, családi gazdaságokra építő *szerkezetátalakítás*, a kis-, közepes és nagy gazdaságok egyensúlyának helyreállítása. E cél érdekében át kell értékelnünk eddigi meghatározó fogalmaink – mint *hatékonyság, versenysemlegesség, áruk szabad áramlása* – tartalmát, azokat a fenti cél szolgálatába kell állítanunk.

Globalizált világunkban elengedhetetlen a hasonló sorsú és érdekű termelők széleskörű összefogása, az *eurorégiós keretek* pedig lehetővé is teszik a közös fellépést, a közös programok és célok közös megvalósítását. Az EU-hoz való csatlakozáskor a Kárpát-medencei országok – Ausztria kivételével – a mezőgazdasági támogatásoknak csak töredékét kapták, ami tovább növelte hátrányos helyzetüket. Megoldást a térség 50 milliós népességének csak az egységes fellépés hozhat.

A Kárpát-medencei országok vízkészletei egy vízrendszeren alapulnak, az ezzel kapcsolatos környezetvédelmi, vízgazdálkodási gondjainkat csak közösen tudjuk megoldani.

Élve az Európai Unió határokat légielő programjával és a még nem uniós országokkal való térségi együttműködést szolgáló programjaival, célunk a környezet- és tájgazdálkodást is magába foglaló mezőgazdaság megvalósítása. Ezen a módon úgy állíthatunk elő értékes, egészséges élelmiszereket, valamint helyi energiát és egyéb nyersanyagokat, hogy közben megőrizzük a talajainkat, az ivóvízbázisainkat, az élővilágot, a tájat és benne az embert,

közösségeit és kultúráját – munkát, megélhetést és biztos jövedelmet adva a lehető legtöbb ember számára.

Nemzetstratégiánkban nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a magyar nemzethez a Magyarország hét szomszédos országában élő nemzettársaink is hozzátartoznak. Rájuk, mint szövetségeseinkre kell tekintenünk annak elősegítésében, hogy a szomszédos államok az Európai Unió – 2020 stratégia megalkotásában stratégiai partnerséget vállaljanak Magyarországgal, ezért a nyolc országot magába foglaló Kárpát-medencei egységes stratégia kialakításának kiemelt jelentőségű része a határon túli magyar szervezetekkel való vidékfejlesztési párbeszéd kialakítása.

Magyarország történelmi emlékhelyeinek, néprajzi kincseinek jelentős része került a trianoni békediktátum következtében határon túlra, melyek megőrzése alapvető kötelességünk.

Mindezeket figyelembe véve az „NVS 2020” stratégiára épülő *Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát-medencei határon túli magyarsággal* programja keretében három hasonló tartalmú, egymásra épülő, de kimunkálásában, megvalósításában részben eltérő irányultságú programot kívánunk újtárra indítani:

- egy **nemzetpolitikai** irányultságú vidékfejlesztési együttműködést a külhoni magyar szervezetek és Magyarország között,
- egy **regionális, Kárpát-medencei** vidékfejlesztési együttműködést, amelybe a szomszédos országok kormányait, civilszféráját s így többek közt szintén a határon túli magyar szervezeteket hívjuk meg,
- és egy összeurópai, sőt globális kitekintésű **térségi, államközi**, agrár- és környezetpolitikai együttműködési keretet, amelyben kiemelt hangsúlyt fektetünk a szomszédos országok kormányaival történő együttműködésre.

Meggyőződésünk, hogy Magyarország „NVS 2020” stratégiája és az erre épülő *Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát-medencei határon túli magyarsággal* programja összhangban van mind a határon túli magyarság, mind a szomszédos, Kárpát-medencei államok, mind az Európai Unió érdekeivel.

2. Együttműködési célkitűzések

A fenti elvek és törekvések alapján az alábbi fontosabb együttműködési célkitűzések fogalmazódnak meg:

- Az érdekegyeztetés folyamatát egyszerűsíteni és intézményesíteni kell. A nemzeti és uniós fórumokon az érdekérvényesítés erősítése céljából az egyes országok *érdekképviselőit szövetségre, közös célok kitűzésére* kell ösztönözni a hasonló államigazgatási környezetben élők széleskörű, operatív összefogása és képviselői céljából úgy, hogy az ne jelentse a helyi, netán kisebbségi érdekek figyelmen kívül hagyását.
- Tudatosítani kell a szomszédos kormányokban, hogy *a mezőgazdaság is lehet kitörési pont* a nemzeti fejlesztési tervekben, mely a vidék fejlesztése révén a gazdasági válság kezelésének is lehet eszköze, s ugyanezt szorgalmazni kell az Uniónál is.
- A magyar kormánynak a Kárpát-medencei stratégiát *el kell elfogadtatnia* a térség nem uniós államaival, valamint további uniós tagállamokkal a térségi és az Európai Unió belüli eredményes fellépés érdekében.
- A térség marketingjébe be kell építeni a „*Kárpát-medencei*” fogalomkört, s azt védjeggyé kell fejleszteni.

- A Kárpát-medencei országok magyar gazdáinak *egységes képviseletet* kell biztosítani a termelők közösségi szervezeteiben (COPA-COGECA, Via Campesina).
- Párbeszédet kell kezdeményezni a *földszerzésre, földtulajdonlásra, földhasználatra* vonatkozó jogszabályalkotás egységesítéséről, amelyben magyar részről kiindulásnak a stratégia elvei szerinti eljárásokat javasoljuk.
- Ennek keretében a jogszabályalkotásban érvényesíteni kell a *szolgáló állam* szerepét, bírságközpontú hatóságok helyett szolgáló, felkészítő hatóságokra van szükség.
- Meg kell határozni a Kárpát-medencei térség számára a *gazdaságok „tipológiáját”*. Egységessé kell tenni a Kárpát-medence országában a „családi gazdaság”, „kis- és kiegészítő gazdaság”, „közepes méretű gazdaság” meghatározásait, ezen gazdaságok mérethatárait, az „üzem” fogalmát.
- Pályázatoknál, fejlesztéseknél, munkahelyteremtő támogatásoknál a prioritás a *kis- és középvállalkozások létrehozása*, fejlesztése legyen a következő célokkal:
 - helyi vállalkozások létrehozása, fejlesztése;
 - helyi termékek piacra jutásának segítése (marketing);
 - helyi vállalkozások piacra jutási tevékenységének támogatása;
 - a földtulajdonlás helyi érdekek szerinti szabályozása.
- *A vidék népességeltartó képességét növelni kell.* Ennek egyik fontos eszköze a háztáji, a kis és közepes családi gazdaságok fejlesztése, melyek egyszerre tudnak megfelelni a piaci igények támasztotta körülményeknek és az élelmiszerbiztonsági követelményeknek, ahol a termék eredete egyszerűen nyomon követhető.
- Kormányzati támogatásokkal növelni kell a falusi emberek vállalkozói kedvét helyi feldolgozók létesítésére. A nemzeti marketingbe be kell építeni ismét a *házi, háztáji* termékek fogalmát. A helyi termék fogalma legyen a *jóminőségű termék* szinonimája.
- A helyi termékek előállításának támogatása érdekében **egységesen** meg kell határozni a Kárpát-medencei térség számára a „*helyi piac*” fogalmát, differenciált szabályozást kell bevezetni a közösség piacain és a helyi piacokon értékesített termékekre.
- Az elmúlt években a kisgazdaságokban kiürült ólakat és istállókat, elhanyagolt, más célra használt házikerteket ismét használatba kell venni, vásárlói tudatossággal, értékesítési lehetőségek kialakításával, a helyi termékek, hungarikumok, és egyéb védjegyek szabályozásával piaci lehetőségeket kell nyitni számukra. Az *állattartás* segíti a vidéki emberek „*több lábbon állását*”. Korábban a sertés, a szarvasmarha a „*vidéki ember bankja*” volt. Tartásuk szükségszerűen magával vonta a környezet művelését, rendben tartását is.
- Támogatni kell a *tájjellegű mezőgazdasági termékek* előállítását (makói vöröshagyma, vecsési káposzta, székelytermék, góbétermék stb.). Tovább kell szigorítani az eredetvédelmet.
- A természeti adottságainkból adódóan a mezőgazdasági termelést a jóminőségű, *hagyományos, bio- és ökológiai* termelés irányába kell terelni.
- A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek minél nagyobb hányada kerüljön helyi, regionális piacra. Támogatni kell a *helyi feldolgozók, piacok, boltok* létesítését. A helyi feldolgozás a származás- és eredetvédelmet is átláthatóbbá teszi.
- A biológiailag magasabb értéket képviselő természetes mezőgazdasági árutermelés, háztáji gazdálkodás számára kell piaci lehetőségeket teremteni. A *kormányzati támogatási modellekbe* be kell építeni a kisüzemi termelést és feldolgozást.
- Az *önkormányzatokban* tudatosítani kell a helyi erőforrások hasznosításának jelentőségét a piaci függőségeik felszámolásában. A határon túli magyar önkormányzatokat is be kell vonni a stratégia megvalósításába, mert támogatásuk nélkül a célkitűzések nem tudnak maradéktalanul érvényesülni.

- Tekintettel arra, hogy a Kárpát-medence túlnyomó része ma még tiszta a génmódosított fajoktól, fajtáktól, kívánatos mind magyar-magyar viszonylatban, mind a szomszédos országok agrárpolitikai kormányzatával intenzív párbeszédet kibontakoztatni ennek az adottságnak az értékeiről, valamint védelme és hasznosítása lehetőségeiről.
- A településfejlesztési koncepciókban és a közintézmények építésénél a *zöldövezet* kialakítása szerepeljen célkitűzésként. A zöldövezetekbe ne csak dísznövények kerüljenek, de őshonos, ősi gyümölcsfafajták is.
- Pályázatokkal, a vállalkozásfejlesztés támogatásával meg kell őrizni, néhol újra kell teremteni a *magyar hagyományokat*. Sok helyen már csak az épületek utalnak magyar jelenlétre, magyar értékekre. Ezekben a turisztikai célpontokon kiemelten támogatni kell minden olyan vállalkozást, amely a magyar hagyományok felelevenítésére irányul (legyen az élelmiszer, képzőművészeti termék, előállítás, hagyományos állattartás stb.).
- A Kárpát-medencére kiterjedő *vízgazdálkodási koncepciót* kell kidolgozni tározók, öntözőcsatornák létesítésével, az öntözött területek arányának növelésével.
- Az egyes *térségek értékeinek* megismerését, elérhetőségét erre vonatkozó pályázatokkal is javítani kell (pl.: iskolaprogram a határon túli területek felkeresésére, „különvonat” indítása a búcsújáró helyekre stb.).
- A turisztikai ajánlatok közé kerüljön be a vidéki, *falusi turizmus*, a bemutató gazdaságok meglátogatása, a hagyományőrzést felelevenítő programok.
- Az önkormányzatokban tudatosítani kell a *helyi értékek* felkutatásának, bemutatásának fontosságát. Ösztönözni kell az önkormányzatokat, térségeket, hogy *ne csak a címet* tekintsék jelképüknek, hanem válasszanak arra a településre, térségre jellemző más jelképeket. Lehet ez egy mesterség (fazekasság - Korond), élelmiszer (kenyér - Pécska), állatok (bivalytartás - Kolozsvár környéke), hagyományok, épületek stb., vagy több jelkép együttes használata is a turisztikai és közigazgatási jelképek összeállításánál.
- Létre kell hozni helyi, *térségi értéktárakat*, ahol a közösség megjeleníti saját értékeit, és ezeken keresztül bemutatkozik.
- Nemcsak a munka becsületét, de *értékét is* vissza kell adni a vidéki emberek számára. Az értékesítési láncolat lerövidítésével a fogyasztói árszint csökken, a termelői árszint a valós értékre növekszik.
- Pályázatoknál, támogatásoknál, közbeszerzéseknél jogszabállyal is korlátozni kell az élelmiszerek *felesleges szállítását*, utaztatását.
- A mezőgazdasági és vidékfejlesztési befektetések hitelezésénél biztosítani kell az állami *garanciaalapokhoz való hozzáférést*.

3. A határon túli stratégiai együttműködés fő területei

A „Vidéki Térségek Európai Kartája” 1996-ban megfogalmazott alapelve: *„Város és vidéke közös sorson osztoznak, a vidék gerince pedig a mezőgazdaság.”*

A Kárpát-medencei magyar közösségek számára gazdasági téren a mezőgazdaság, az élelmiszertermelés és az e tevékenységhez köthető foglalkozások, valamint a környezetvédelem, környezetgazdálkodás jelenthetik a stratégiai együttműködés fő területeit. Az ezen alapuló kapcsolatok is hozzájárulnak a nemzeti összetartozás erősítéséhez.

Kiemelt feladatként kell kezelnünk az egész térséget érintően a vidék elnéptelenedésének, társadalma eróziójának, a gazdatársadalom előregedésének, valamint a mezőgazdaságon belül

az állattartás súlyos visszaesésének megállítását, az adottságainkhoz képest szükségtelen élelmiszerimport helyi termékekkel történő kiváltását, a kiszolgáltatottság csökkentését, a támogatási rendszerben az egyenlőség elérését.

3.1. Gazdaságfejlesztési együttműködés

Magyarország és a térség további államainak az Európai Unióhoz történő csatlakozása a mezőgazdaság szereplőit és a vidék társadalmát felkészületlenül érte. Bár természeti adottságaink – termékeny földjeink, világviszonylatban is kimagaslóan értékes termál-, gyógy- és ivóvízbázisaink, változatos természeti és kultúrtájaink, továbbá a földhöz kötődő („*agri*”) kultúránk, a helyi közösségek felhalmozott tudása, élelmiszereink, helyi és regionális termékeink („*hungarikumaink*”) – kiválóak, mégis azt látjuk, hogy ezek a lehetőségek és adottságok jobbára kihasználatlanok. Mindaddig nem történt meg a közérdek megjelenítésének, az állam szerepének, feladatainak a megváltozott helyzethez igazodó újragondolása.

A vámhatárok Európai Unión belüli megszűnése megadta a lehetőséget az egymás közti kereskedelemre, a termelési célok összehangolására. Ennek kihasználása nemzetpolitikai célként fogalmazódik meg, megvalósításának több eszköze van.

Élnünk kell azokkal a tapasztalatokkal is, melyeket a szerencsésebb történelmi sorsú, s a térségben gazdaságilag fejletlenek tekinthető Ausztria és Szlovénia nyújthat.

Milyen keretei lehetnek a gazdaságfejlesztési együttműködésnek?

- **Európai Területi Társulások**

Az Európai Parlament és a Tanács 2006. július 5-i 1082/2006/EK rendelete lehetőséget ad, hogy magyarországi székhellyel *európai területi együttműködési csoportosulást* alapítsunk. Mivel a külhoni magyarság jelentős része a határmenti területeken él, számunkra elsősorban az *Európai Területi Társulások* mint szervezeti keret lehetnek sikeres eszközök az együttműködéshez. A megállapodásban részt vevő országok abban érdekeltek, hogy az eltérő szabályozásaikat, intézményi hátterüket harmonizálják, egységesítsék. A rendszeresített kapcsolat hozzájárul egymás problémáinak megértéséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához, az elmaradottabb térségek felzárkóztatásához.

A határon átnyúló gazdaságfejlesztéshez egyaránt szükséges a szakképzés egységesítése, a még nem EU-tagállamokkal a határállomási, az átlépést meggyorsító infrastruktúrafejlesztés.

- **LEADER-program**

A jövedelmező mezőgazdálkodás a vidék megmaradásának, gazdasági fejlődésének, a vidéki foglalkoztatás növelésének a záloga. Térségünk adottsága, hogy 50 milliós népessége szükségleténél mintegy 50%-kal több, jó minőségű élelmiszert képes előállítani. Ahhoz, hogy ez együttjárjon a munkahelyteremtéssel, a környezet megóvásával, meg kell teremteni a kisegítő, a családi, a közép- és nagyvállalkozások harmóniáját, megfelelően a helyi, a térségi és a nemzetközi piacokra termelés követelményeinek is. A LEADER-program egyik fontos területe a „*Térségek közötti és nemzetközi együttműködés*”, a közösen meghatározott fejlesztési elképzelésekhez kapcsolódó, a vidéki területek közötti, LEADER mentén szerveződött nemzetközi együttműködések kialakítása, erősítése, a nemzeti és vidéki európai hálózatok működtetése.

- **Szövetkezés/hálózatépítés**

További fontos elem céljaink megvalósításához a szövetkezés és hálózatépítés. Alapelv, hogy nem egy nagy egységet kell létrehozni, hanem több kicsit, amelyeket össze kell kapcsolni hálózattá/szövetkezetté.

A kis léptékű, nagy központok nélküli hálózati gazdaság csökkenti a társadalom kiszolgáltatottságát, működésének, élelmezésének – raktározási, hűtési, szállítási, kereskedelmi, hirdetési („*tranzakciós*”) – költségeit. Fontos, hogy a vidék ne csak „lakótér”-ként funkcionáljon, hanem a szó szoros értelmében vett közösség alakuljon ki a szükséges önrendelkezési jogosítványokkal és lehetőségekkel, mint pl. a helyi élelmiszer-termelés, helyi élelmiszer-előállítás, helyi piac.

Meg kell fordítanunk az élelmiszer-előállítás és kereskedelem irányát, és a hálózati gazdaság alapelveinek megfelelően azt az energiaellátással együtt a helyi ellátás → regionális ellátás → országos ellátás → export sorrendben, „*belülről kifelé*” kell megszervezni.

Fontos a már működő, jó mintául szolgáló, előremutató helyi kezdeményezések, helyi szerveződések, összefogások, modellek bemutatása, megismertetése más településekkel, szervezetekkel.

- **Nemzetstratégiai keretprogramok**

A Nemzeti Vidékstratégia valamennyi programja kapcsolódik a „Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát-medencei határon túli magyarsággal” programunkhoz, de nemzetpolitikai szempontból kiemelkedik közülük a „*Hungarikum program*”.

A hungarikum fogalom a magyar nemzethez és a magyar kultúrához köthető javakat jelöli, melyek Európa és a világ örökségének is a részét képezik. A magyar nemzeti kincsek (pl.: a Parlament épülete és a Szent Korona) és hungarikumok olyan megőrzendő értékek, melyek rendszerezése, ápolása és megismertetése fontos feladat az országimázs felépítése szempontjából, ugyanakkor szerepet játszanak a nemzeti identitástudat, a magyar termékek iránti lojalitás erősítésében is. Élelmiszertermékeink jelentős része hungarikum, de ide sorolandóak unikális természeti és kulturális értékeink is.

Előttünk álló feladat, hogy rendszerezésre kerüljenek mindazok a magyar nemzeti értékek, melyek Magyarország területén, valamint az országhatáron túl fellelhetőek.

3.2. Környezetügyi együttműködés

Magyarország a Kárpát-medence alföldi részein helyezkedik el, ebből adódóan csupán a területére lehulló csapadék lefolyásából eredő felszíni vizekkel rendelkezhetünk kizárólagos joggal. Ez a kizárólagos jog az összes felszíni lefolyás 4-5 %-ára terjed ki, más szóval a határainkra érkező folyóvizek – amelyek vízkészleteink 94-95%-át teszik ki – már más államok szuverén természeti kincseként kerültek hasznosításra, felhasználásra, vagy éppen elszennyezésre. A földrajzi elhelyezkedésnek köszönhetően folyóvizeink minősége nagymértékben függ az országhatáron túli hatásoktól, tehát a határainkra érkező vizek mennyisége és minősége alapvetően meghatározza nemcsak környezetünk állapotát, hanem gazdaságfejlesztési lehetőségeinket is.

Magyarország számára a Duna-medencén belül a Tisza-vízgyűjtőn való nemzetközi együttműködésnek van kiemelkedő jelentősége, mert vagy a Kárpátok hegyeiből lezúduló árvizek, vagy a rendszeresen előforduló aszályok okoznak problémát. Ezért fontos számunkra a jelentős magyar pénzügyi támogatással Kárpátalján kiépült felső-tiszai árvíz- és vízminőség-előrejelző rendszer. A Tiszán és mellékfolyóin lezúduló árhullámokkal az utóbbi

években egyre növekvő mennyiségű szilárd szennyező anyag – döntően műanyag hulladék – érkezik hozzánk, ami a szomszédos területeken a környezetvédelmi problémák nem megfelelő kezelésének figyelmeztető példája.

A Tisza-vízgyűjtővel összefüggésben fel kell hívnunk a figyelmet a Kárpátok egyedülálló természeti értékeinek megóvásához, a határon átnyúló természetvédelmi területek létrehozásához és a hegyvidékkel egybefüggő síkvidéki területek összehangolt, fenntartható fejlesztéséhez fűződő érdekeinkre.

Több figyelmet kell fordítanunk Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia, valamint Horvátország határmenti területeire. A nem EU-tag Ukrajnával, Szerbiával és Horvátországgal EU-támogatással megvalósuló határon átnyúló programokban veszünk részt. A Szerbia és Horvátország részvételével zajló programok kétoldalúak, és az előcsatlakozási eszköz (IPA) felhasználásával kerülnek finanszírozásra, míg Ukrajna a Magyar–Szlovák–Ukrán–Román négyoldalú, Keleti partnerség (ENPI) – finanszírozású programban vesz részt. Mindhárom program pályázati lehetőségeket nyújt a környezetvédelem, természetvédelem és vízgazdálkodás szakterületén.

A Kárpát-medencei közös stratégia környezetügyi területei igen sokrétűek. Közülük is igen fontos számunkra:

- az oktatás-képzés – magyar tannyelvű oktatási intézmények „zöld” programjainak támogatása, „zöld óvoda”-tól az egyetemi öko-klubokig;
- a környezetipar – üzleti kapcsolatfejlesztés a határon túli környezetgazdálkodási vállalkozásokkal;
- a környezeti infrastruktúrafejlesztés – a magyar lakta települések önkormányzataival és a civil szervezetekkel együttműködésben, egyházközösségek bevonása a környezettudatosság fejlesztésébe.

3.3. Szakmai együttműködés a külhoni magyar gazdákkal

A szakmai együttműködés a gazdaszervezetek közötti kapcsolatépítést, szervezést jelenti, közvetlen kapcsolatokat létesítve az anyaországi és a külhoni gazdák között. Az egyeztetések célja a közös álláspont kialakítása, hogy egységes fellépéssel, hatékonyabb érdekérvényesítéssel az uniós szabályozást is úgy lehessen módosítani, hogy a *szabad határok* ne az ügyeskedést, a visszaélést szolgálják, hanem *az ágazat tisztességes szereplőinek felemelkedését*.

Az 1869-ben alapított és hosszú szünet után 1990-ben újraindult ERDÉLYI GAZDA című szakmai havilap romániai viszonylatban is, de a többi országot illetően is egyedülálló. Célul kell kitűznünk, hogy a határon túli gazdák minden – magyar nemzetiségű gazdálkodók által lakott – országban rendszeresen kapjanak színvonalas, magyar nyelvű szaklapokat.

Az együttműködések, esetleges támogatások az egyes országokban élőkkel, *a helyi sajátosságokra figyelemmel*, s az e dokumentumban lefektetett elvek szerint kell kialakítani.

4. A megvalósításhoz szükséges intézkedések

4.1. Nemzetközi tárgyalások és hazai törvényalkotás

A kitűzött célok eléréséhez nemzetközi egyeztetésekre és hazai jogalkotási lépésekre is szükség van.

- A Közös Agrárpolitika (KAP) reformja keretében szorgalmazzuk:
 - az *élelmiszer-önrendelkezés* kérdésének EU-szintű átgondolását, a genetikailag módosított (GM) fajták beengedésével kapcsolatos döntés európai parlamenti, illetve nemzeti hatáskörbe utalását, az állategészségügyet, az állatvédelmet, az élelmiszertermelést – kereskedést szabályozó intézkedések újragondolását;
 - a *támogatásokban meghatározott nemzeti döntési jogkör biztosítását*, a birtokmérettel arányos, degresszív támogatást, a vidékfejlesztési források növelését, elosztási arányainak és a hozzájárulás feltételeinek olyan megváltoztatását, amely segíti a kis és közepes családi gazdaságokat és azok társulásait, a minőségi szerkezetváltást, továbbá a vidéki gazdaság diverzifikálását és az életminőség javítását.
- **Tárgyalásokat folytatunk a szomszédos országokkal** a térségi jelentőségű gazdasági együttműködés erősítésének lehetőségéről, az *európai vidéki hálózat* és az európai szövetkezetek nyújtotta lehetőségek kihasználásáról.
- A hazai törvényalkotás, alkotmányozás keretében kezdeményezzük:
 - a *kereskedelmi törvény* helyi feldolgozást és kereskedelmet, helyi piacokat, az áruk jelölését (eredet, összetétel, GMO-tartalom, CO₂-kibocsátási egyenérték stb.), a hazai termékek arányának növelését (minőség-ellenőrzés, „polcpenz”, „multiadó”, visszatérítés stb.) érintő elemeinek újraszabályozását;
 - a *kistermelői élelmiszer-előállítás, -feldolgozás és -értékesítés* feltételeit, valamint a piacok rendjét szabályozó rendeletek további módosítását, a magyar élelmiszerkönyv felülvizsgálatát, a „magyar termék” rendeleti szabályozását, azoknak az új vidékstratégiához igazítását; ezt mintaként ajánljuk a szomszédos országok jogalkotóinak;
 - a nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvény megalkotását, mintát adva ezzel hasonló, regionális védjegyek megalapításának.

4.2. Finanszírozás, forrásteremtés

A 2014-2020 közötti EU-tervciklusban az uniós és az azokkal összehangolt nemzeti források is fontos szerepet játszanak a stratégia megvalósításában, ezek közül különösen kiemelésre érdemesek:

- az agrár- és vidékfejlesztési források, valamint
- a regionális, kohéziós politika forrásai, beleértve a környezeti célokat is.

4.3. Intézményi keretek

A stratégia végrehajtásának kulcseleme a hatékony, az emberközeli, az ügyintézési folyamatot leegyszerűsítő, a nemzeti érdekeket is szolgáló végrehajtó intézményrendszer és szellemi infrastruktúra. Ennek jegyében megteremtjük az együttműködési program végrehajtásának intézményi feltételeit és az eredményes működést garantáló finanszírozást. Megszervezzük a szakmai háttérintézési működést, a térségi, helyi szintű vidékfejlesztési szervezeteket, beleértve a helyi akciócsoportok (LEADER) hatékony működését és a térségi komplex vidékfejlesztési programokhoz szükséges szervezeti formákat, kereteket.

4.4. A folyamatok nyomon követése

Az együttműködési program folyamatosan értékelésre, felülvizsgálatra kerül. Ennek alapja az a vidékstratégiai (vidékfejlesztési) *információs és monitoring rendszer*, amely a vidéket jellemző gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatokat értékeli, s annak adataira épül. Ennek segítségével a vidéki térségek helyzetére és az együttműködési program előrehaladására, céljai teljesülésére vonatkozó éves stratégiai kiértékelések készülnek. A folyamatok értékelésére komplex agrár-ökológiai és vidékfejlesztési indikátorrendszert dolgozunk ki, amely az ökológiai paramétereken alapulva a társadalmi és gazdasági komponenseket is tartalmazza. Emellett a különböző támogatások felhasználási módjainak összehasonlíthatósága, a támogatások tényleges hatásának, hatékonyságának mérhetősége érdekében a vidékfejlesztési források hatékonyság-indikátorainak fejlesztésére is sor kerül.

A program végrehajtásának nyomon követése céljából rendszeressé tesszük a „Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát-medencei határon túli magyarsággal” konferenciát, amely személyes találkozás formájában ad alkalmat az értékelésre, a tapasztalatcserére, az időközben felmerülő igények kielégítését szolgáló „gördülő tervezés” megvalósítására.

5. A megvalósítás felelősségi rendszere

A megvalósítás felelősségi rendszerének elemeit a részes felek, a Magyar Kormány Vidékfejlesztési Minisztériuma, valamint a határon túli és hazai érdekképviseltek, civil szervezetek egymás között az alábbiak szerint osztják meg:

Vidékfejlesztési Minisztérium:

- a társmisztériumok (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Külügyminisztérium, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium) közötti koordináció kialakítása a nemzetpolitikai kormányzati támogatás biztosítása érdekében;
- jogszabályi és pénzügyi háttér megteremtése;
- politikai és szakmai egyeztetések a szomszédos országok képviselőivel;
- monitoring, a program előrehaladásának nyomon követése.

Határon túli és hazai gazda érdekképviseltek, civil szervezetek:

- fórumok szervezése a stratégia népszerűsítésére, a pályázati és egyéb fejlesztési lehetőségek megismertetésére;
- háztáji/kistermelői gazdálkodás népszerűsítése, koordinálása;
- piaci, kereskedelmi lehetőségek felkutatása, termelői piacok létrehozása, beszállítói kör kialakítása, közintézményekbe, nagy ellátórendszerekbe történő beszállítások kialakítása;
- a piaci szereplők, termékek civil kontrolljának megszervezése.
- helyi üzemek létrehozásának, működésének segítése (marketing, vásárok, bemutatók szervezése, katalógusok összeállítása);
- a turisztikai célpontok összegyűjtése, hagyományörző bemutatók, vásárok szervezése, boltok létrehozásának támogatása, bemutató gazdaságok, falusi turistahelyek népszerűsítése;
- az együttműködést segítő kiadványok összeállítása, helyzetjelentések küldése a Vidékfejlesztési Minisztérium számára;

- országoként a szervezetek közötti szövetség létrehozása az operativitás megteremtése érdekében;
- fenntartható, hosszú távú pénzügyi, szakmai, infrastrukturális háttér megteremtése;
- kapcsolatépítés segítése a szomszédos országok és Magyarország érdekképviselői szervezeteivel;
- helyi kezdeményezések felkarolása, menedzselése, pályázatírás oktatási intézmények, génbankok, szaporító bázisok bevonásával;
- önkormányzatok bevonása, segítése (a közbeszerzéseknél, erőforrások beszerzésénél, erőforrások átalakításánál milyen lehetőségek állnak rendelkezésre adott térségben);
- szövetkezetek szervezése, széleskörű civil összefogás megteremtése;
- hungarikumok felkutatása.